

בס"ד

Here is a Dollar:

How Real is Shaliach Mitzva Money?

Congregation Ohr Torah

Legal Holiday Shiur

Monday 7/4/22

Rabbi Sariel Malitzky

Where does it come from?

(1) ספר מנהג ישראל תורה

כתב זכף החיים זשס ספר קמח סולת וחל"א
דישתדל ההולך שיעשוהו שליח מצוה או יקח
בעצמו איזה מטבע ויעשה בו סימן ויאמר כשאצא
למקום פלוני זל"נ אתן זה לצדקה לע"נ רמזע"ה,

(2) כף החיים או"ח סימן קי

(ך) ישתדל ההולך שיעשוהו שליח מצוה או יקח
בעצמו איזה מטבע ויעשה בו סימן

ויאמר לכשאבא למקום פלוני בלא נדר אתן זה לצדקה
לעילוי נשמת רבי מאיר בעל הנס. קמח סולת ס"ק י"ב,
חסד לאלפים שם:

What's the reason for this?

(3) ספר טעמי המנהגים

דרך

סגולה למי שרוצה לצאת לדרך, שיתן לו חבירו איזה מטבע, ויציין את המטבע
בשליחות שיתן שם לצדקה, ויהיה שליח מצוה, ושליח מצוה אינו ניזוק
(שם בשם ספר חוקי חיים מחתן המגיא ז"ל):

שלוחי מצוה אינן ניזוקין

(4) תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ח עמוד א

תנא אין מחייבין אותו להכניס ידו לחורין ולסדקין לבדוק מפני הסכנה מאי סכנה אי נימא מפני סכנת עקרב
כי משתמש היכי אישתמש לא צריכא דנפל... והא אמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אינן ניזוקין אמר רב אשי
שלא תאבד לו מחט ואתי לעיוני בתרה וכהאי גוונא לאו מצוה הוא... והאמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אינן
ניזוקין היכא דשכיח היזיקא שאני שנאמר ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני ויאמר ה' עגלת בקר
תקח בידך וגו'.

It was taught : The Sages do not require one to place his hand into holes and crevices to search for leaven, due to the danger involved. what danger? If we say it is due to the danger of a scorpion, when he made use of the hole in the first place, how did he make?: No, it is necessary to search this hole in a case where leaven fell into it unintentionally. The Gemara questions the halakha in the Tosefta from a different angle. Why is there any concern about danger in this case? But didn't Rabbi Elazar say: Those on the path to perform a mitzva are not susceptible to harm throughout the process of performing the Mitzva? The Gemara raises a difficulty: But didn't Rabbi Elazar say

that those on the path to perform a mitzva are not susceptible to harm throughout the process of performing the mitzva? The Gemara responds: In a place where danger is commonplace it is different, as one should not rely on a miracle, as it is stated with regard to God's command to Samuel to anoint David as king in place of Saul: "And Samuel said: How will I go, and Saul will hear and kill me; and God said: Take in your hand a calf and say: I have come to offer a sacrifice to God" (I Samuel 16:2).

איתמר, אמר רבי אלעזר: שלוחי מצוה אינן ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן. כמאן - כי האי תנא, דתניא, איסי בן יהודה אומר: כלפי שאמרה תורה ולא יחמד איש את ארצך - מלמד שתהא פרתך רועה באפר ואין חיה מזיקתה, תרנגולתך מנקרת באשפה ואין חולדה מזיקתה. והלא דברים קל וחומר, ומה אלו שדרכן לזוק - אינן ניזוקין, בני אדם שאין דרכן לזוק - על אחת כמה וכמה. אין לי אלא בהליכה, בחזרה מנין? תלמוד לומר ופנית בבקר והלכת לאהליך מלמד שתלך ותמצא אהלך בשלום

It was stated that Rabbi Elazar said: Those on the path to perform a mitzva are not susceptible to harm; neither when they go nor when they return. The Gemara asks: In accordance with whose opinion did he say this? The Gemara answers: It is in accordance with the opinion of this tanna, as it was taught in a baraita that Isi ben Yehuda says: With regard to that which the Torah said: "And no man shall covet your land, when you go up to appear before God your Lord three times in the year" (Exodus 34:24), this teaches that your cow shall graze in the meadow and no beast will harm it, and your rooster shall peck in the garbage dump and no marten [hulda] shall harm it. In other words, your property will be protected while everyone ascends to Jerusalem for the Festival, despite the fact that the farm will not be defended. And are these matters not inferred a fortiori? And if those animals that typically are harmed by other animals are not harmed, due to the protection provided by the mitzva, people who typically are not harmed, as they are capable of protecting themselves, all the more so, will not be harmed due to the protection provided by the mitzva of ascending to Jerusalem for the Festival. I have only derived that one is protected when going to Jerusalem; from where is it derived that one is protected even when returning from the Temple? The verse states: "You shall roast and eat the Paschal lamb in the place which God your Lord shall choose; and you shall turn in the morning and go to your tents" (Deuteronomy 16:7). This teaches that you shall go and upon your return find your tent in peace, unharmed.

5) תלמוד בבלי מסכת יומא דף יא עמוד א

תנו רבנן: בשעריך - אחד שערי בתים, ואחד שערי חצירות, ואחד שערי מדינות, ואחד שערי עיירות, יש בהן חובת מצוה למקום. משום שנאמר וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך. אמר ליה אביי לרב ספרא: הני אבולי דמחוזא מאי טעמא לא עבדו להו רבנן מזוזא...אלא אמר אביי: משום סכנה. דתניא: מזוזות יחיד נבדקת פעמים בשבוע, ושל רבים פעמים ביובל. ואמר רבי יהודה: מעשה בארטבין אחד שהיה בודק מזוזות בשוק העליון של צפורי, ומצאו קסדור אחד ונטל ממנו אלף זוז. - והאמר רבי אלעזר: שלוחי מצוה אין ניזוקין! - היכא דקביע היזקא - שאני, דכתיב ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבח לה' באתי

The Sages taught upon your gates" (Deuteronomy 6:9): With regard to the gates of houses, and the gates of courtyards, and the gates of cities, and the gates of towns, all of them are obligated in the mitzva of mezuzah in that place, due to the fact that it is stated: "And you will write them upon the doorposts of your houses and upon your gates." Abaye said to Rav Safra: If there is an obligation to affix a mezuzah on city gates, with regard to those city gates [abbulei] of Mehoza, a city with a Jewish majority, what is the reason that the Sages did not affix a mezuzah on them? Rather, Abaye said: The reason that no mezuzah was affixed there was due to the danger involved. The gates of a city populated by Jews certainly require a mezuzah; however, since gentiles live there as well, the danger is that the gentiles would suspect the Jews of witchcraft or espionage, as it was taught in a baraita: The mezuzah belonging to an individual is examined twice every seven years to determine whether it was stolen or became disqualified. And in order to avoid excessive burden on the community, the mezuzah belonging to the public is examined twice in a fifty-year Jubilee period. And Rabbi Yehuda said: There was an incident involving an examiner [artavin], who was

examining *mezuzot* in the upper marketplace of Tzipori during a period when decrees were issued against the Jewish people, and a Roman official [*kasdor*] found him and collected a fine of one thousand *zuz* from him. But didn't Rabbi Elazar say that those on the path to perform a mitzva are not susceptible to harm throughout the process of performing the mitzva? In a place where danger is permanent it is different, as one should not rely on a miracle, as it is written with regard to God's command to Samuel to anoint David as king in place of Saul: "And Samuel said:..." Even when God Himself issues the command, there is concern with regard to a clear and present danger.

What's the reason for this? Is it magic?

6 חידושי אגדות למהר"ל קידושין דף לט עמוד ב

שלוחי מצוה אינן ניזוקין וכו'. פי' כאשר האדם הולך לעשו' המצוה יש לו חבור ודביקות אל הש"י לגמרי, כי המצוה היא דרכי הש"י, והמתנועע אל המצוה הוא מתנועע אל הש"י, וכל מתנועע אל דבר מתקשר ומתחבר לשם לגמרי, ולכך אמרו בפרק כל כתבי (שבת ק"ח ב') א"ר יוסי יהא חלקי עם המתים בדרך המצוה כי תכלית האחרון שיהיה נשמת האדם צרורה עם הש"י, וכאשר מת בדרך מצוה שהלך להתחבר עם הש"י נשמתו צרורה לשם לגמרי, וכאשר תראה כי האש כאשר מתנועע אל המעלה יש לו חיבור ודיבוק לשם לגמרי. ואף בחזרתו, כיון שיקרא על הדרך שהלך בו דרך מצוה וחוזר, דרך מצוה עליו ואינו ניזוק, שכל אשר יכנס בחלק הש"י המזיקים מסתלקים ממנו

If this is true then why not even in cases of הזיקא?

7 ספר אילה שלוחה

שכיח היזקא

נראה שהטעם בשכיח היזקא הוא, שאם לא שכיח היזקא מקרי עונש משמים ואז שלוחי מצוה אינן ניזוקין.
אך אם שכיח היזקא הוי דבר טבעי שניזוק ובכה"ג לא מועיל שלוחי מצוה, שאין זה מגן מהיזק טבעי.

8 חידושי בתרא על המסביר

קכח) ח: והאמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אינן ניזוקין, היכא דשכיחא היזקא שאני. ופירש המסביר שבטחון מתחיל במקום שאפשרות פעילות האדם פוסקת, תחלה צריך, וחייב, האדם לעשות כל מה שביכולתו להציל את עצמו, למשל לקרוא לרופאים וכדומה, ואח"כ הוא בוטח בה' שהכל יצא לטובה. גם במקום שיש אפשרות לפעילות אדם, חייב, וצריך, האדם לבטוח בה', אלא שהמצוה דונשמרתם מאד לנפשותיכם מחייבו להשתדל לרחק משכיחות ההיזק, וגם הא דאין סומכין על הנס מחייבו לפעול עד כדי להוציא השגחת ה' בו מגדר נס. אבל מדת הבטחון מורה לו שאינו מחויב, ואין לו תועלת, לעשות יותר מזה, כמו שמפורש בחובת הלכות שער הבטחון, דחוץ מהשתדלות לדברים

Has nobody ever died while doing a Mitzvha? How do we understand that?

9 תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיח עמוד ב

אמר רבי יוסי: יהא חלקי מאוכלי שלש סעודות בשבת. אמר רבי יוסי: יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום...אמר רבי יוסי: יהא חלקי ממתפללים עם דמדומי חמה...ואמר רבי יוסי: יהא חלקי ממתי בדרך מצוה

10 דרך שיחה חלק א עמוד צט

שלוחי מצוה אינן ניזוקין

ויבוא אברהם לספור לשרה (כ"ג, ב)

וברשי"י: "שעל ידי בשורת העקידה פרח נשמתה ומתה".

שאלה: במעשה שנהרגה אשה צדקנית אחת בתאונת דרכים רח"ל, כשהיתה בדרך הילוכה לבית הספר ללמד בנות ישראל תורה וירא"ש, ומה עם מאמר חז"ל "שלוחי מצוה אינן ניזוקין" (פסחים ח', ב) ?

תשובה: כשהייתי לנחם שם נשאלתי על זה, ואמרתי כי באמת מצאנו הרבה שניזוקו ע"י מצוה, כגון שרה אמנו ע"ה שפרחה נשמתה ע"י העקידה, ובמדרש (ריש מגילת איכה) איתא שעל ידי שהדליקו נרות ולא חששו שיאמרו

ששמחים במיתת בת הקיסר נהרגו כולם. אלא יש לפעמים שהגיע זמנו של אדם למות, ואם הוא צדיק הקב"ה מסבב שיהיה בשעת מצוה, ואז נחשב כאילו היה לו מסירות נפש למצוה. ונמצא בחז"ל (קה"ר פ"ג ס' י"ח) שהמת מן העולם בשעת מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו קיים כל התורה, וכן להיפך. (וכן הוא בס' "טעמא דקרא" כאן).

If you are a שליח מצוה must you say תפלת הדרך

11 ספר אהלך באמיתך

1. גם בהולך לדבר מצוה – כגון לבקר חולה, לחתונה, להלוית המת, למול את הבן וכל כה"ג – צריך לומר תפלת הדרך (ט).

פני רצם, ומצרכים תפה"ד. ודלא כפי' לנ יהודא (להגרי"ל זירלסון ז"ל, בהשמטות ס' ג'), דמשמע מדבריו דשומר מצוה לא ידע דבר רע, ע"כ צהולך לדבר מצוה א"צ להתפלל תפה"ד, העתקתיו לקמן (הערה י"ב), ועיי' עוד מה שכתבתי שם. – ועיי' ס' תמימי דרך (דף כ"ט) תשו' הגב"ח עחיאל ז"ל, שכ' בפשיטות דגס ההולכים לדבר מצוה חייבים תפה"ד.

(ט) צפ"י מעשה' צללאל על הריקנטי (ס' ל"ה) פשיטא לי' דאס כי שלוחי מצוה אינן ניזוקין, חייבים הם בתפלת הדרך, או משום תפה"ד לא משום סכנה לצד תקווה, ואס עיקרה מחמת סכנה נתקנה, צ"ל דסכנת דרכים חשיב שכיחא הזקא דחוששין לה גם בשלוחי מצוה, ע"ש. וכן מעשים בכל יום שנוסעים לחתונות, להלוית המת ותלמידים הנוסעים להקביל

Why only to ישראל? Is there a reason specifically not to ארץ ישראל?

12) שלמי מועד

מיסה במטוס

סבר רבינו שיש להמנע מלהכניס עצמו לספק סכנה בימי בין המצרים ובפרט בתשעת הימים (ראה מחזור מעגלי צדק דימים אלו עלולים לכל היזק ח"ו, וע"ע בשדי חמד פאת השדה מערכת בין המצרים סי' א' סק"י). ומהאי טעמא לא היה נוחא לרבינו כלל הנסיעה במטוס בט' הימים שמר"ח אב עד ת"ב, ואע"פ שבזמנינו נסיעות אלו מעשים הם בכל יום, מ"מ הואיל ומברכין על כך ברכת הגומל, אין לאדם להכניס את עצמו לספק סכנה בימים אלו⁷⁰. ומ"מ לבוא לארה"ק היתיר, ואפילו ביום תשעה באב עצמו, ואפי' לביקור בלבד, אף שאינו מקיים אז מצות ישוב ארץ ישראל (כמש"כ בשלטי הגבורים פ"ג דשבועות) מ"מ כל שהייה באר"י יש בה מעלה, וכהא דאמרו בכתובות (דף קי"א ע"א) דכל המהלך ד' אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן העוה"ב⁷¹.

Can you use the money and replace it later?

13) ספר מנהג ישראל תורה

צמטצע ויכול ליתן מטצע אחרת כיוצ"צ לצדקה ונחשב לשליח מצוה, אמנם צתוספות חיים (על הח"א כלל ס"ד אות ה') מציא צסס ספר חקי חיים דגס אס חצירו נותן לו מטצע לשליח מצוה יצ"ן את המטצע, וכן הציא צלקוטי מאיר צעניני אזהרות אות ס"ה צסס צצט מוסר.

כתב צקף החיים צסס ספר קמח קולת וחל"א דישתדל ההולך שיעשוהו שליח מצוה או יקח צעצמו אחיה מטצע ויעשה צו סימן ויאמר כשאצא למקום פלוני צל"נ אתן זה לצדקה לע"נ רמזצ"ה, לכאורה נראה מזה דאס אחר עושה אותו שליח מצוה ונותן לו מטצע שיתן לצדקה אין צורך שיעשה סימן

14) שולחן ערוך חושן משפט הלכות פקדון סימן רצב

היה הנפקד שולחני או חנוני והופקד אצלו מעות, אם אינם חתומים ולא קשורים קשר משונה, אעפ"י שהם צרורים, מותר לו להשתמש בהם

15) ספר צדקה ומשפט פרק ח סעיף ח

ח. במה דברים אמורים במקדיש עצמו שעדיין לא מסרו ליד גבאי, אבל כשמסר הצדקה ליד גבאי"ח אסור להלוותם⁷², בין לאחר⁷³ ובין הגבאי לעצמו⁷⁴, אלא אם כן יש לעניים הנאה בעיבוב המעות ביד גבאי⁷⁵ מותר ללוותם לעצמו⁷⁶, ויש אומרים שנהגו הגבאים ללוות מעות הצדקה והרי זה כאילו לב בית דין מתנה עליהם⁷⁷.

Do you have to use the exact bills? What about the dollar to shekel exchange?

16) Business Halacha Institute: Business Weekly

“What about mixing the money?” asked Mr. Berger.

“It does not seem necessary to set aside and give the exact bills that were handed to you,” answered Rabbi Dayan. “You may mix the money with your bills, provided you maintain the amount that was given to you. You may even change the denomination of the bills, since it makes no difference to the giver or to the poor people what denomination the bills are, unless there is special reason to assume otherwise.” (Tzedakah U’mishpat 7:[18])

“What about converting the dollars to shekalim?” asked Mr. Berger.

“That depends on what is more convenient for the poor people,” replied Rabbi Dayan. “If the dollars are preferable, you may not convert them. However, if shekalim are more convenient and it is in the better interest of the poor, then you may replace the dollars with shekalim. If the value of the dollar rose before you actually gave the shekalim, however, you may have to add to maintain the original dollar value.”